

פקחים צעירים שמורת טבע גמלא

החוברת שייכת ל: _____

הצהרת הפקח/ית הצעיר/ה
אני פקח/ית צעיר/ה בישראל,
אמשיך לבוא לטבע, להכיר ולטייל.
אספר לילדים אחרים, לקרובים ולשכנים
על מה שלמדתי ועל "פקחים צעירים".
אני מתחייב/ת לשמור בכל האתרים
על בעלי החיים, העצים והפרחים,
להתנהג בשמורות ובגנים בצורה נאותה
ולדאוג שהסביבה תהיה נקייה.
אדאג לכבד את הטבע ואת אוצרותיו
בכל מקום ובכל מצב.
על החתום: _____

תאריך _____ שם הפקח _____

יוזמה ותרומה: חנני בקר קור דאליסי, בתליבה: מרכז חינוך והסברה גולן ושמורת טבע גמלא; איור: נמרוד לוי; עיצוב גרפי: מיכל שטמרטום

סיפור מציאת העיר גמלא

שנים רבות הציעו חוקרים רבים זיהויים שונים למיקום העיר גמלא. לאחר מלחמת ששת הימים נערך סקר ארכיאולוגי של הגולן, אך רק לאחר סיומו הגיע יצחקי גל (אחד ממשתתפי הסקר) למקום שבו אתם עומדים עכשיו ופתאום עלה רעיון בראשו: "כאן מיקומה של גמלא העתיקה". ההצעה, ככל שהייתה מפתיעה, תאמה את תיאוריו של יוסף בן מתתיהו בספרו "מלחמות היהודים". לאחר בדיקת כל הנתונים הקשורים בגמלא כפי שהם מופיעים בכתובים, היה ברור כי זהו אכן מיקומה של העיר גמלא העתיקה.

מסלול "פקחים צעירים":

המשך למצפור העיר גמלא ←

ילדים שאו, ברוכים הבאים אלו!

אני ארזי.
אני שובי, אני כמובן צעיר, אני ישר ואני אהב לטייל ברחבי ישראל.
רוצים להצטרף אליי?
אפשר כן, אלאו בברים מרגקים וגם לשמור על הסביבה?
פה בשמורת גמלא אתם עומדים לצאת אמסע של הקר והאיות. בסופו תצבו בגואר "פקח צעיר".
זהו "פקח צעיר" בשמורת גמלא זוהי זכות גדולה.
עם קבלת הגואר אתם הופכים לאלף מקהילת שומרי הטבע והסביבה בארץ ישראל ובגמלא בפרט.
אז מה צריך אפשר?
קול טוב, כלי כגיבה, הרבה סקרנות וביגד עם ההורים נצא לדרך.
כשסיימנו 4 משימות אפגות, הגייצבו "טקס הצהרה" אז פקח השמורה במצפור הנשרים, שם יופק אבן גז "הפקח הצעיר".
כאידיה ואין פקח במצפור הנשרים -
גשו אל הקופה ובררו מתי ההצהרה הקרובה.

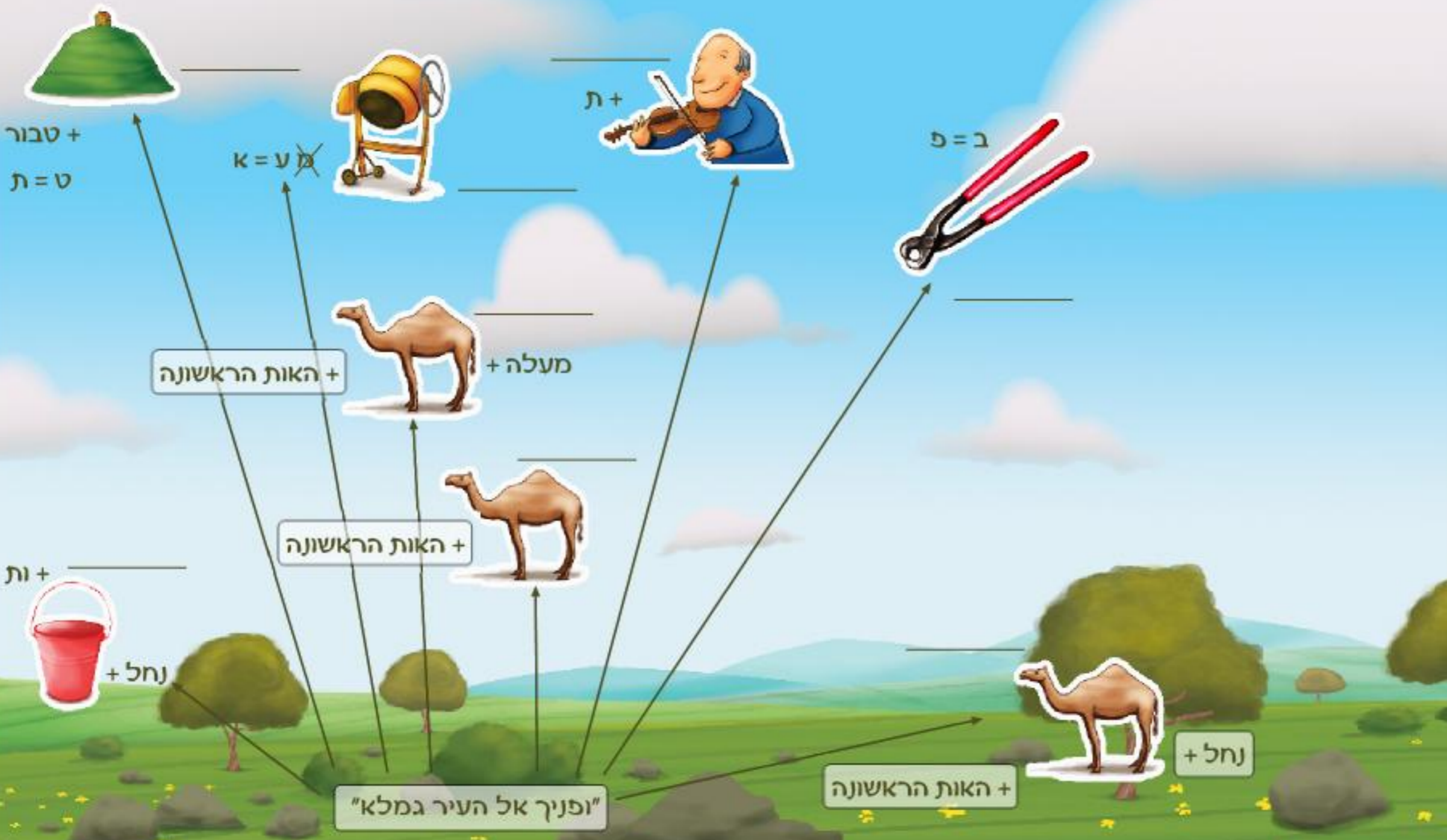
אבן, ארזי
מדריך הטילוס האיש אבן

משימה 1:

מצפור העיר גמלא

כשפניכם אל העיר גמלא, נסו לזהות בעזרת הציורים את המקומות הנשקפים לפניכם.

גמלא לפי תיאורו של יוסף בן מתתיהו בספרו "מלחמות היהודים":
ד' (א-ז): "וגם העיר גמלא, אשר מעבר לים כנרת, מול טרכאי (העיר מגדל של היום), מרדה עוד ברומאים... כי מהר נישא משתפלת שלוחה טרשית המתרוממת במרכזה לדבשת. המדרון מפסגתה שווה מלפנים ומאחור באורכו, כך שבצורתו דומה הרכס לגמל. ועל כן נקרא בשם הזה (גמלא)."

משימה 2: מצפור העיר גמלא

השלימו את סיפור הקרב על גמלא בעזרת בנק התמונות:

בשנת 66 לסה"נ החל המרד הגדול של היהודים ברומאים.

העיר גמלא בגולן הייתה כלולה בתחום מלכותו של ה

(1) _____ אגריפס השני, שצר על העיר כ-7 חודשים.

הקיסר הרומי, אספסיאנוס, בליווי 50,000 לוחמים, הגיע

לעיר בכדי להכניע סופית את תושבי גמלא.

לפני הקרב נשלח ה (1) _____ אגריפס לדבר אל

(4) _____ תושבי העיר ולשכנעם להיכנע. הניסיון כשל

ואגריפס נפגע מ (3) _____ שנזרקה עליו ופגעה לו

ב (5) _____ . המלחמה החלה!

הרומאים פרצו את ה (7) _____ שסבבה את העיר ונכנסו

פנימה. הם עלו על גגות ה (2) _____ שנבנו בצפיפות רבה

על המדרון. הגגות קרסו תחת משקלם והיהודים ניצלו

את המצב והצליחו להבריח את הרומאים מהעיר.

בלילה, בחסות החשכה, נשלחו שלושה חיילים רומאים

אל העיר בכדי למוטט את (8) _____ השמירה. המגדל

התמוטט ואפשר ללוחמים הרומאים לפרוץ לעיר.

בכ"ג בתשרי שנת 67 לסה"נ, 8 חודשים מתחילת המצור,

הצליחו הרומאים לגבור על ה (6) _____ היהודים וכבשו

את העיר גמלא. העיר נהרסה ולא יושבה עוד מעולם.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

משימה 3: מצפור העיר גמלא

נסו לזהות את המקומות בעיר על-פי התמונות במפה ורישמו את מספרם בריבוע הלבן:

1. הפרצה בחומה
2. בית הכנסת
3. מקווה טהרה
4. טחנת קמח
5. בית בד
6. מגדל שמירה
7. חקרא (הנקודה הגבוהה ביותר)

ציר זמן

מדינת ישראל	1948
המנדט הבריטי	1917
העות'מנית	1517
הממלוכית	1260
הצלבתית	1099
המוסלמית	638
הקדומה	
הביזאנטית	324
הרומית	0
הרומית	
החשמונאית	37 לפסה"נ
ההלניסטית	167 לפסה"נ
הפרסית	332 לפסה"נ
הישראלית	586 לפסה"נ
	1200 לפסה"נ

הידיעה!?

סמוך לפרצה באומג העיר גמלא נמצא יזרר ראשי אצנים מאשר באירופה כולה.

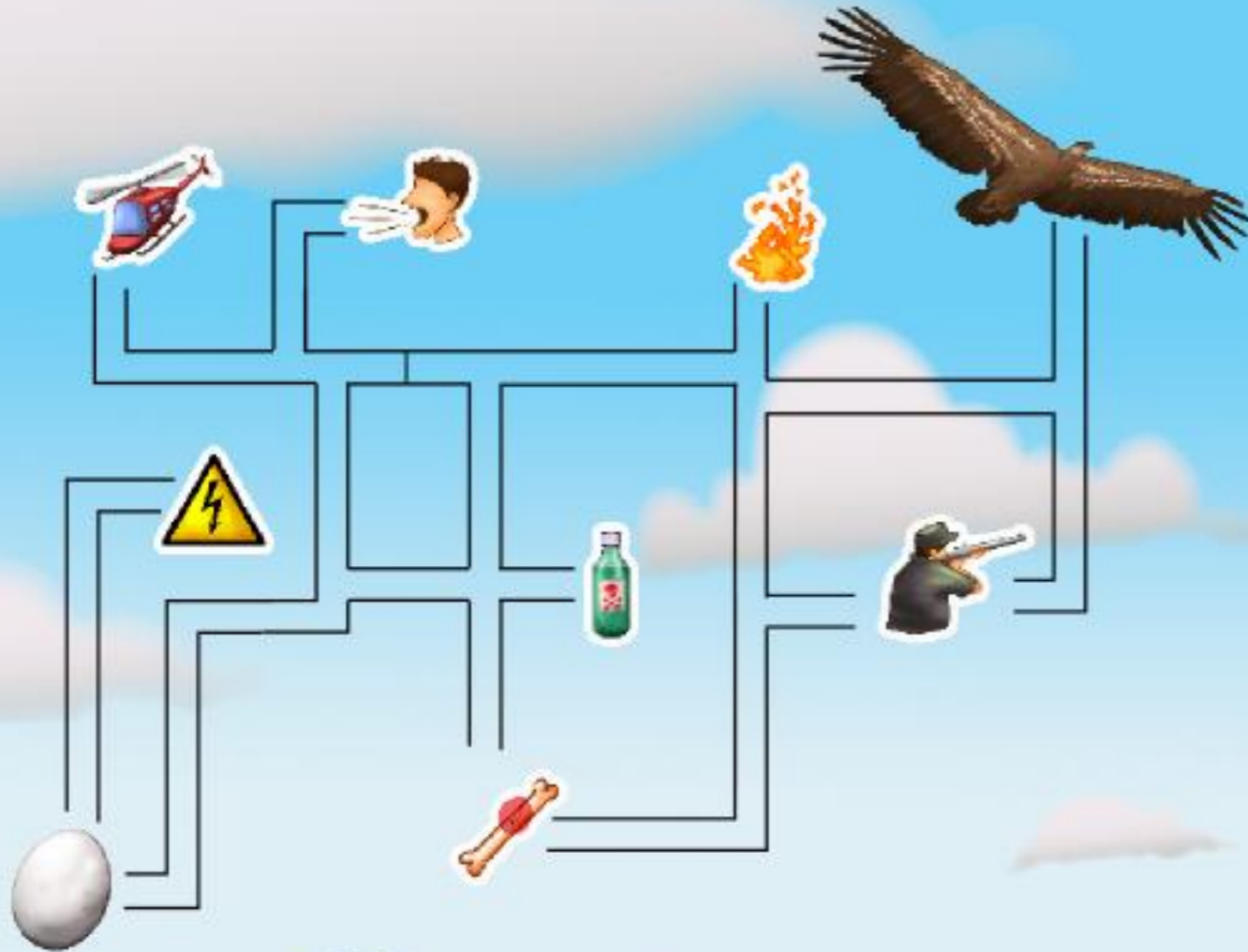
המשך למצפור הנשרים

בשמורת גמלא עולם חי עשיר ומגוון

הנשר המקראי, גולת הכותרת של השמורה, הוא עוף גדול ממשפחת הנציים הניזון מפגרים. צווארו של הנשר ארוך, ראשו קרח ומקורו מעוקל בצורת קרס. רגליו חזקות וקצרות ומכוסות פלומה לבנה עד לברכיו. ציפורניו כפופות מעט ואינן חדות במיוחד. בעבר התקיימה בגמלא מושבת הקינון הגדולה ביותר בצפון הארץ. היום, לצערנו, נמצאת אוכלוסיית הנשרים במצוקה והמושבה בסכנת היעלמות.

משימה 4: מצפור הנשרים

עזרו לנשר העומד לבקוע מהביצה לחמוק מהסכנות האורבות לו בהמשך חייו.

המשך לדיר קרוח ←

הידיעה!

בתנ"ך מוזכר הנשר 28 פעמים, וכשנצלו אפאר אג שאו של הדוב"ק כינהו "הנשר הגדול".

דיר קרוח

בתקופה הביזאנטית, בין השנים 366-635 לסה"נ, היה הגולן מאוכלס ביהודים ונוצרים כאחד. הכפר הנטוש דיר קרוח נבנה בחלקו על גבי שטח חורבות מהתקופה הביזאנטית. במקום רואים מנזר ובו כנסייה על שם גרגוריוס הקדוש. הכנסייה נבנתה בתוספת לכפר נוצרי שנוסד במאות 5-6 לסה"נ. בכנסייה רואים קשתות ענק הנושאות תקרת אבן ואפסיס רבוע. נראה שהשימוש בכנסייה נפסק במחצית הראשונה של המאה ה-7 לסה"נ, בעת המלחמות הפרסיות או הכיבוש הערבי. במשך כמה מאות שנים היישוב היה נטוש. היישוב חודש במאה ה-13 לסה"נ, ניטש ויושב שוב במאה ה-20 בשם דיר קרוח.

משימה 5: דיר קרוח

בתשבץ זה מסתתרים מושגים הקשורים לנצרות (מצא לפחות 8 מושגים):

ישוע, כנסייה, מנזר, כומר, אפיפיור, צלב, דיר קרוח, מרים, נצרת, בית לחם, גרגוריוס, אפסיס, נזיר, הברית החדשה, יוחנן המטביל, בישוף.

י	א	ב	פ	ו	כ	ו	מ	ר	צ
ו	פ	י	ל	נ	ח	ג	נ	צ	ל
ח	ס	ש	כ	ז	ש	ד	ז	ג	ב
נ	י	ו	נ	צ	ר	ת	ר	ר	י
נ	ס	פ	ס	ת	מ	נ	ט	ג	ת
ה	ק	ע	י	ש	ו	ע	ל	ו	ל
מ	כ	א	י	פ	י	ס	ג	ר	ח
ט	ק	פ	ה	א	מ	ט	ו	י	מ
ב	ד	י	ר	ק	ר	ו	ח	ו	פ
י	ד	פ	ג	כ	י	ע	י	ס	ש
ל	ח	י	ל	ז	מ	ס	ב	ה	נ
מ	צ	ו	ת	ט	ל	נ	ז	י	ר
ה	ב	ר	י	ת	ה	ח	ד	ש	ה

הידעת?!

לפי האסורה הנוצרית כונה יואן האטביל. בן דודו של ישוע וקדוש בפני עצמו. "הנשר".

המשך לתצפית על כלוב האקלום ←

משימה 7: תצפית על כלוב האקלום

חבר בין הבעיה לפתרון

1. אירוע הרעלה גדול התרחש בשנת 2007 ובו הורעלו למוות כ-30 נשרים. רשות הטבע והגנים מבצעת סריקות בשטח למציאת פגרים מורעלים ומבצעת פעולות הסברה בנושא.

2. נשרים מהווים מטרה נוחה לציידים בשל גודלם ומעופם הנמוך. רשות הטבע והגנים פועלת מתוקף חוק "הגנת חייית הבר" שלפיו הנשר הוא מין מוגן ואסור לצוד אותו. הרשות אוכפת את החוק, תופסת ציידים ומעמידה אותם למשפט.

3. הסכם בין חיל האוויר לרשות הטבע והגנים קובע כי שטח השמורה סגור לתנועת כלי טיס.

4. רעש המטיילים בקרבת מצוקי הקינון גורם לבהלה המובילה לנטישת קנים, לכן הרחיקה רשות הטבע והגנים את שביל המטיילים מקרבת המצוק.

5. חברת החשמל ממגנת עמודי חשמל בעלי מתח גבוה בכיסויי פלסטיק מיוחדים כחלק מפרויקט משותף עם רשות הטבע והגנים.

6. מחסור באספקת סידן גורם לגוזלים לרככת עצמות. רשות הטבע והגנים מפזרת רסיסי עצמות על פגרים בשטחים פתוחים ובתחנות האכלה.

משימה 6: תצפית על כלוב האקלום

מבחינה חיצונית לא ניתן להבדיל בין נשר זכר לבין נשר נקבה. לאחרונה הגיעו לשמורה שני נשרים ושמותיהם משה וציפורה. מצאו לפחות 5 הבדלים ביניהם. רמז: ישנם 7 הבדלים.

כלוב אקלום לאישוש נשרים

בעקבות אירוע הרעלה ביוני 2007 שפגע אנושות באוכלוסיית הנשרים המקננת במצוקי גמלא, הועברו מקניהם שבעה גוזלים להמשך גידול בחי-בר כרמל. לאחר תקופת התאוששות, הוחזרו הנשרים לשמורת גמלא. הנשרים הצעירים מוחזקים בכלוב הנמצא על שפת המצוק ומאפשר להם קרבה למושבה שאליה הם שייכים. הם ישוחררו כאשר יגיעו לבגרות, אז יגדלו סיכוייהם לשרוד בטבע.

משימה 8:

ספסלים בצל האיקליפטוס

בשמורת הטבע גמלא חיים בנחת בעלי חיים רבים.
חברו בין שם בעל החיים לתמונתו:

רוצים להשלים את סדרת "פקר צעיר" בגולן?
בקרו באגרי רשות הטבע והגנים בגולן.
מלאו את גוברת ההפעלות של "פקר צעיר" וקבלו את גוממת
האגרי על מפת הגולן המצורפת לגוברת.
עם השלמת המפה תוכלו לקבל באגרי האגרון
שבו ביקרתם את את "הפקר המתמיד בגולן".
להתראות בגנים האלאומיים ובשמורות הטבע!

שאלכם, ארצי

- רחם
- נשר
- שפן סלע
- דרבן
- תן
- חזיר בר
- חרדון
- שועל
- זאב

